

ДО ПИТАННЯ КАДРОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ СІЛЬСЬКИМИ ТЕРИТОРІАЛЬНИМИ ГРОМАДАМИ

*В.П. Лисенко, кандидат технічних наук
В.К. Терещенко, доктор економічних наук*

Висвітлено роль та місце сучасних посадових осіб органів місцевого самоврядування в розвитку сільських громад. Обґрунтовано необхідність створення системи підготовки та підвищення кваліфікації фахівців сільських та селищних рад. Запропоновано напрями вирішення цієї проблеми.

Органи місцевого самоврядування, кадрове забезпечення, система підготовки кадрів, сільські громади.

Наслідком трансформаційних процесів, які відбувались у сільському секторі держави, стало скорочення сільської поселенської мережі та депопуляція сільського населення. В Україні налічується 28,5 сільських населених пунктів, в яких проживає третина населення країни. Протягом 2006–2012 років з карти України зникло понад 70 сіл, а починаючи з 1985 – їх кількість зменшилася майже на 700 одиниць.

У середньому за рік кількість сільського населення зменшується на 1,1 % або 174,2 тис. осіб, що при середній щільності сільського поселення 510 осіб, дорівнює населенню 340 населених пунктів або двох адміністративних районів. Зроблений нами демографічний прогноз свідчить, що й надалі сільське населення зменшуватиметься. Як наслідок, скорочуватиметься сільська поселенська мережа. У першу чергу, будуть знелюднені дрібні сільські населені пункти з кількістю населення, до 50 осіб, в яких майже 100 % населення становлять особи похилого віку. Частка таких населених пунктів в Україні досягає 14, а в деяких регіонах 25 %.

Одним із чинників, який зумовлює загострення демографічної ситуації на сільських територіях України, є вкрай низький рівень життя населення. Зокрема, 60 % сільських домогосподарств мають середньодушові грошові доходи нижче від прожиткового мінімуму, а в їх структурі майже половину займають пенсії та доходи від продажу сільськогосподарської продукції.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Вирішення проблем підвищення добробуту селян, зміцнення економічного потенціалу сільських територій й створення бази суспільних перетворень на селі повинно покладатися на органи місцевого самоврядування, у першу чергу, сільські і селищні ради. Однак більшість органів місцевого самоуправління, які несуть відповідальність за створення сучасних умов життя населення сільських територіальних громад, не мають можливості успішно розв'язувати ці завдання через відсутність кваліфікованих фахівців.

У розвинених країнах світу висока ефективність розвитку сільських територій досягається, перш за все, за рахунок професіоналізації органів управління сільськими громадами. Це такі країни, як Канада, Франція, США, Німеччина, Ірландія, Норвегія, Фінляндія, Швеція.

Мета дослідження – проаналізувати проблемні питання кадрового забезпечення системи управління сільськими громадами і запропонувати підходи до їх вирішення.

Виклад основного матеріалу. В Україні кількість сільських і селищних рад становить 11,2 тис. од., які об'єднують 28,5 тис. сільських населених пунктів. Проведений аналіз діяльності органів місцевого самоврядування свідчить про те, що фаховий рівень їх посадових осіб значно нижчий, ніж цього вимагає час. Так, із майже 100 тис. таких працівників лише близько 60 % мають повну вищу освіту. Протягом року лише близько 10 % осіб зі всього корпусу службовців місцевого самоврядування підвищили свою кваліфікацію, і це тоді, коли апарати органів місцевого самоврядування оновлюються майже на 15 %. Тобто, така кількість посадових осіб місцевого самоврядування мала пройти відповідне навчання саме в рік прийняття на посади. Водночас, у країні відсутня постійно діюча система підготовки та підвищення кваліфікації фахівців органів самоврядування сільських і селищних рад. Якщо зважати на вимоги законодавства щодо оновлення знань цієї категорії посадовців, то підвищення кваліфікації не пройшли майже 17 тис. осіб, або 18,4 % посадових осіб місцевого самоврядування. У цих оцінках не враховано, що близько 240 тис. депутатів місцевих рад також не отримують цільових освітніх послуг. Крім того, відомо, що на останніх місцевих виборах понад 50 % депутатів різних рівнів обрано вперше.

Підготовка фахівців зі спеціальності «Місьцеве самоврядування» здійснюється в Національній академії при Президентові України. Предметом, розробленої академією магістерської програми, є вивчення місцевого самоврядування як специфічної форми публічної влади з метою досягнення цілей і завдань держави через діяльність органів місцевого самоврядування з урахуванням його політичних, економічних, соціальних, правових, організаційних, фінансових та інших аспектів. Проте посадова особа сільських (селищних) органів місцевого самоврядування повинна мати відповідну професійну підготовку з питань економічного і соціального розвитку сільських територій, особливостей організації системи самоврядування в сільських територіальних громадах, формування сучасного життєвого середовища сільського населення. Для цього йому потрібні правові знання, а також знання з агрономії, захисту рослин, ґрунтознавства, зооінженерії, переробки рослинницької й тваринницької продукції, якості та безпеки продукції її стандартизації й сертифікації, ветеринарії, проблем механізації та автоматизації виробництва сільськогосподарської продукції тощо. Зважаючи на вищевикладене, таких спеціалістів для сільських територій мають готувати аграрні вузи.

З метою розв'язання проблеми підготовки кадрів для системи управління сільськими територіями в Національному університеті біоре-

сурсів і природокористування України, з 2003 року введено курс із «Соціально-економічного розвитку сільських територій» для студентів денної, заочної та дистанційної форм навчання економічного факультету й магістрів галузей знань «Економіка і підприємництво» та «Державне управління». Розроблені професійні навчально-тематичні програми, які відображують специфіку професійної підготовки цієї категорії керівників, навчальні посібники та підручники з проблем соціально-економічного розвитку села, методичні рекомендації з написання курсових та дипломних робіт, проходження виробничої практики, створено навчально-наукову базу для самостійного вивчення дисципліни, сформований науково-педагогічний колектив, утворено систему дистанційного навчання. На основі розробленої програми, студенти магістратури проходять виробничу практику в сільських та селищних радах різних регіонів держави.

З 2008 року в університеті організовано постійно діючу систему підвищення кваліфікації голів сільських та селищних рад. Аудиторні заняття проводять відомі науковці відповідної галузі зазначеного університету, фахівці практичної діяльності, управлінь Секретаріату Президента України й Кабінету Міністрів України, департаментів і управлінь різних міністерств і відомств, громадських організацій тощо.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Кардинально вирішити проблему кадрового забезпечення органів управління сільськими територіями можна шляхом введення в галузь знань 1801 «Специфічні категорії» нової спеціальності «Управління сільськими територіями». Це дасть змогу відповідно до направлень на навчання обласних рад на основі будь-якої базової вищої освіти готувати спеціалістів для сільських та селищних органів місцевого самоврядування.

Отражены роль и место современных должностных лиц органов местного самоуправления в развитии сельских общин. Обоснована необходимость создания системы подготовки и повышения квалификации специалистов сельских и поселковых советов. Предложены направления решения этой проблемы.

Органы местного самоуправления, кадровое обеспечение, система подготовки кадров, сельские общины.

In article the role and a place of modern officials of local government bodies in development of agricultural communities is reflected. Reasonably need of creation of system of preparation and advanced training of specialists of village and settlement councils. The directions solutions of this problem are proposed.

Local government bodies, staffing, training system, rural territories